

Vergaderjaar 2019–2020

33 845

Interparlementair Koninkrijksoverleg

AB/ Nr. 37

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK VAN EEN DELEGATIE UIT DE VASTE COMMISSIES VOOR KONINKRIJKSRELATIES VAN DE EERSTE EN VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL AAN BONAIRE EN CURAÇAO VAN 4 TOT EN MET 10 JANUARI 2020

Vastgesteld 29 januari 2020

Van 7 tot en met 10 januari 2020 zijn delegaties van de Staten van Aruba en Curaçao en van de beide Kamers van de Staten-Generaal in Curaçao bijeengekomen in het kader van het Interparlementair Koninkrijksoverleg (IPKO). Het IPKO is de overlegstructuur van de parlementen van de landen van het Koninkrijk en vindt in beginsel twee maal per jaar plaats. De afsprakenlijst van dit overleg is separaat gepubliceerd.¹

De Nederlandse delegatie bestond uit de Tweede Kamerleden Paternotte (delegatieleider, D66), Bosman (VVD), Kuiken (PvdA), Van Dam (CDA), Özütok (GroenLinks), De Graaf (PVV), Van Raak (SP) en Diertens (D66), en uit de Eerste Kamerleden Rosenmöller (vice-delegatieleider, GroenLinks), Jorritsma-Lebbink (VVD), Beukering (FVD), Oomen-Ruijten (CDA) en Moonen (D66). De delegatie werd begeleid door plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer T.N.J. de Lange, plaatsvervangend griffier van de Eerste Kamer F.J. Bergman en kenniscoördinator Koninkrijksrelaties van de Tweede Kamer J. Pot.

Voorafgaand aan het IPKO legde de Nederlandse delegatie op 4 en 5 januari 2019 een werkbezoek af aan Bonaire en op 6 januari aan

¹ Kamerstuk 33 845, nr. AA/36.

Curaçao. De Nederlandse delegatie brengt hierbij verslag uit van deze werkbezoeken, en bedankt alle gesprekspartners voor hun bereidwillige medewerking aan het wetslagen van het werkbezoek.

De voorzitter van de delegatie,
Paternotte

De plv. voorzitter van de delegatie,
Rosenmöller

De griffiers van de delegatie,
Bergman
De Lange

Vrijdag 3 januari 2020

De delegatie reist van Amsterdam naar Bonaire en komt daar vroeg in de avond aan. Zij wordt ontvangen door de Gezaghebber van Bonaire, dhr. Reina, en door de waarnemend Rijksvertegenwoordiger, dhr. Helmond.

Zaterdag 4 januari 2020

In de ochtend vindt delegatieoverleg plaats met aansluitend een besloten briefing door de waarnemend Rijksvertegenwoordiger, dhr. Helmond. Hierna brengt de delegatie een bezoek aan de Kamer van Koophandel (KvK) Bonaire, waar zij een korte presentatie ontvangt. De economie van Bonaire wordt gekenschetst als een micro-economie met macro-uitdagingen. Deze betreffen onder andere de verduurzaming van de energiesector, betere verbindingen tussen de eilanden en op het eiland zelf en beperkte financieringsmogelijkheden. Er wordt kort ingegaan op de (wettelijke) taken van de KvK op Bonaire. De context waarin de KvK op Bonaire opereert, verschilt van die in Nederland: in Bonaire zijn de randvoorwaarden voor ondernemen vaak niet op orde, er zijn weinig belangenverenigingen en er is weinig onderlinge samenwerking. De KvK op Bonaire heeft vier aandachtsgebieden: (1) economic and community development, (2) education and workforce development, (3) public policy advocacy en (4) Bonaire essentials. De KvK Bonaire zou ook aan de wieg hebben gestaan van Bonaire als «Blue Destination», een project van het Bestuurscollege waarin de ontwikkeling van Bonaire centraal staat als duurzame blauwe bestemming met aandacht voor de samenhang tussen economie, mensen en ecologie.

Hierna brengt de delegatie een werkbezoek aan het Korps Politie Caribisch Nederland in Bonaire. In 2010 is men begonnen met een herinrichtingsplan voor het Korps. Er werd daarbij gekozen voor een implementatetermin van vijf jaar, maar dit bleek achteraf te kort. Bovendien groeide de bevolking van Bonaire in de tussentijd met 20% en nam ook het boottoerisme enorm toe. Het totale korps zou in 2022 189 fte moeten omvatten, nu ligt dat op circa 159 fte. De werving van nieuw personeel is lastig door het lagere salarisniveau ten opzichte van Curaçao, Aruba, Sint Maarten en Nederland. Ongeveer 40% van de goedgekeurde kandidaten haakt af. Onderwerpen die verder in het gesprek aan de orde komen, zijn de werkzaamheden van het RST, een bestuursrechtelijk instrument als de wet BIBOB, een Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC), de integriteitsbevordering van het Korps, de werkzaamheden en samenwerking met Kustwacht en KMAR, de bestrijding van huiselijk geweld in Bonaire, en het functioneren van de meldkamer.

Aansluitend heeft de delegatie een werklunch met Gezaghebber dhr. Reina, en de Eilandsraadsleden mw. Domacassé, dhr. Ellis en dhr. Statia. De eilandsraadsleden zijn allen lid van de fractie van de Movementu di Pueblo Boneriano (MPB). Een formele kennisgeving van afwezigheid was ontvangen van het Eilandsraadslid dhr. Abraham van de fractie van Partido Demokratiko Boneriano (PDB). De aanwezige leden brengen onder andere als zorgpunten naar voren: het behoud van de Bonairiaanse cultuur, de sociale problematiek, waaronder begrepen de werkloosheid, de kinderopvang en het ontbreken van een sociaal minimum, en de infrastructuur, met name de slechte wegen.

Hierna vertrekt de delegatie naar de Fundashon Mariadal, een instelling voor gezondheidszorg op Bonaire waaronder de volgende aandachtsgebieden vallen: acute zorg, kortdurende zorg, langdurige zorg, diagnostiek en geneesmiddelenvoorziening. De delegatie krijgt een rondleiding door het complex, waar onlangs een nieuwe polikliniek werd geopend. In het

ziekenhuis houden specialisten van elders spreekuur. Er is inzet van circa 25 medisch specialisten op uiteenlopende specialismen. Voor specialis- tische behandeling moeten patiënten vaak naar Curaçao, Aruba of Colombia. In het ziekenhuis zelf vinden ingrepen plaats op het gebied van onder andere verloskunde, kleine gynaecologie, kleine chirurgie en kno. Het ziekenhuis beschikt over 2 operatiekamers met een bezettingsgraad van circa 60%. In totaal is het aantal medische uitzendingen in de afgelopen jaren gedaald en worden meer operaties ter plekke uitgevoerd. Het heeft een eigen air-ambulance, twee ambulances en een pickup dienst voor personeel. Het ziekenhuis beschikt daarnaast over een eigen apotheek.

Fundashon Mariadal Academy (FM Academy) verzorgt beroepsoplei- dingen, scholingen en trainingen voor de gezondheidszorg. Primair voorziet FM Academy in de opleidingsvragen van Fundashon Mariadal. In september 2006 is FM Academy officieel van start gegaan met het centraal opleiden van student verpleegkundigen en ziekenverzorgeren voor de gezondheidszorg. Sinds Fundashon Mariadal een samenwerking met Instituto pa Formashon den Enfermeria (I.F.E.) heeft ingezet, is het mogelijk om zelf leerlingen op Bonaire op te leiden tot Verzorgende Niveau 3 en Verpleegkundige Niveau 4. Voor het verkrijgen van een BIG-registratie moet het personeel van het eiland af. De Fundashon Mariadal werkt samen met het Amsterdam UMC en met het VU MC. Deze samenwerking is in 2011 geformaliseerd. In een presentatie worden kwantitatieve gegevens verstrekt over de thuiszorg op Bonaire, waaruit een groei blijkt van circa 150 cliënten in 2002 naar circa 425 cliënten in 2019. De gemiddelde leeftijd van deze cliënten in 2019 was 74,3 jaar en diegenen die thuiszorg ontvingen in 2019 maakten 2,2% van de bevolking uit. Ook wordt de delegatie rondgeleid door het bijbehorende verpleeg- huis met een capaciteit van 72 bedden. Er is ook samenwerking met het hospice Kas Flamboyan.

In de middag heeft de delegatie verder een gesprek met leden van het Bestuurscollege van Bonaire en ondersteunende staf. Op 14 november 2018 is er een Bestuursakkoord gesloten tussen de Staat der Nederlanden en het Openbaar Lichaam Bonaire. In het Bestuursakkoord staan afspraken tussen het Openbaar Lichaam Bonaire en het Rijk om gezamenlijk voortgang te boeken op de beleidsprioriteiten die voor de inwoners van Bonaire van cruciaal belang zijn. In september 2019 heeft het Bestuurscollege (coalitie van MPB en UPB) het Bestuursprogramma Bonaire 2019–2023 gepresenteerd. Tevens is een integraal masterplan Bonaire tot 2030 geformuleerd. Het masterplan en het bestuurspro- gramma worden in een presentatie door het Bestuurscollege toegelicht. In het daaropvolgende gesprek van de delegatie met de leden van het Bestuurscollege wordt onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: mogelijk planontwikkeling in het gebied plantage Bolivia, natuurbeheer en -bescherming, maatschappelijk tweedeling als gevolg van toestroom van nieuwkomers op Bonaire, armoedeproblematiek en sociaal minimum. In deze gesprekken wordt ook gerefereerd aan de conclusies uit de Voorlichting van de Afdeling advisering van de Raad van State (RvS) en het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Koninkrijksre- laties (IBO) en de kabinetsreactie daarop (Kamerstuk 35 300 IV, nr. 11). In het bijzonder wordt gesproken over de bestuurskracht en uitvoerings- capaciteit op Bonaire, de (gewenste) verhouding en taakverdeling Rijk/Rijksdienst Caribisch Nederland en het Openbaar Lichaam Bonaire, en de rollen en taken van de Rijksvertegenwoordiger en de Gezaghebber.

Op initiatief van gedeputeerde mw. Den Heyer (MPB) brengt de delegatie vervolgens in koppels van telkens twee Kamerleden bezoeken aan mensen thuis die geconfronteerd worden met uiteenlopende sociaaleco-

nomische problematiek (waaronder ziekte, werkloosheid, eenoudergezin, slechte huisvesting etc.) en vaak moeite hebben om in hun dagelijkse levensonderhoud te voorzien. De leden worden daarbij begeleid door sociaal-maatschappelijk werkers. De delegatieleden zijn onder de indruk van de gastvrijheid van de mensen in hun privésfeer en de openhartigheid van de gevoerde gesprekken.

Zondag 5 januari 2020

In de middag brengt de delegatie een bezoek aan Washington Slagbaai National Park, een nationaal natuurpark van 5.643 hectare groot in het noordwestelijk deel van het eiland Bonaire. Bij de entree van het park wordt de delegatie rondgeleid door het museum en krijgt zij uitleg over het beheer van het park door STINAPA. Aansluitend bezoekt de delegatie een deel van het park en krijgt daarbij uitleg over de landschappelijke waarden, de flora en de fauna door een bioloog van de organisatie. De delegatie bezoekt onder andere Salina Matijs, Seru Grandi, Boka Kokolishi, Kara Kora en Seru Bentana.

Maandag 6 januari 2020

Vroeg in de ochtend reist de delegatie van Bonaire naar Curaçao en wordt op het vliegveld ontvangen door het Curaçaose Statenlid mw. Pauletta en de vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten, dhr. Arkenbout.

Vanaf het vliegveld brengt de delegatie een bezoek aan de kliniek Salú pa Tur. Deze kliniek is een initiatief van mw. Janszen die daartoe een stichting heeft opgericht. Op 1 juli 2018 is de kliniek geopend en ze richt zich op het verstrekken van basisgezondheidszorg aan migranten. Ongeveer 80 procent van hen komt uit Venezuela en de meesten verblijven al zo'n 1–3 jaar in Curaçao. In 2019 konden aldus ongeveer 1500 consulten worden gerealiseerd. Gemiddeld gaat het om 15 consulten per dag, maar er zijn dagen bij van wel 27 consulten. De werkzaamheden liggen met name op het terrein van zwangerschappen (circa 0,5 dag per week), gynaecologie (1 dag per week) en huisartsengeneeskunde (2,5–3 dagen). Er is verder een klein budget voor aanvullend onderzoek en verwijzingen. Er wordt gewerkt met ongeveer 20 vrijwilligers. Donateurs van de stichting zijn de UNHCR, de Stichting Vluchteling en private sponsors. De kliniek werkt samen met de Curaçaose overheid en met zorgverleners, zoals verloskundigen/gynaecologen, het Curaçao Medical Center (CMC), het Rode Kruis en ook hulp- en zorgverleners op het terrein van familieplanning en preventie. In de plannen voor 2020 richt de stichting zich op het uitbreiden van de kliniek tot een formele zorginstelling. Andere aandachtspunten in 2020 zijn: vaccinatie, onderzoek, voorlichting en natuurlijk fondsenwerving.

Aansluitend brengt de delegatie een bezoek aan het Rode Kruis op Curaçao, waar zij wordt ontvangen door voorzitter, bestuur en management. Het Rode Kruis in Curaçao is opgericht in 1931 en maakt onderdeel uit van het Nederlandse Rode Kruis. Het heeft een bestuur van 9 leden, twee managers en er zijn 150 vrijwilligers. Het beschikt over drie vestigingen in Curaçao, over vijf ambulances en één bus. Er is samenwerking met de Curaçaose overheid, met het Nederlandse Rode Kruis en met organisaties als de ICRC, UNHCR, IOM, lokale organisaties en andere. Tot de werkzaamheden behoren de inzet bij rampen (in samenwerking met de Curaçaose overheid) en assistentie bij grootschalige openbare evenementen. De fondsen van het Curaçaose Rode Kruis zijn afkomstig uit bijdragen van het Nederlandse Rode Kruis, bijdragen voor assistentie bij evenementen, huuropbrengsten, het geven van EHBO-cursussen en

fondsenwerving. Voor de toekomst ziet het Rode Kruis twee uitdagingen in de Curaçaose samenleving. Ten eerste leidt de verslechterde sociaal-economische situatie (onder andere toenemende werkloosheid en slechte huisvesting) tot een grotere groep kwetsbaren in de samenleving. Op de tweede plaats is sprake van de instroom van Venezolaanse migranten. Dit vergt aandacht voor hun gezondheid, huisvesting, voedselvoorziening en levensonderhoud. Het zou ook leiden tot druk op de gezondheidszorg in Curaçao in het algemeen, op de beschikbaarheid van werk, druk op de lonen, toename van criminaliteit en prostitutie, en ook tot een verharding van de opinie en houding tegenover migranten. Op basis van beschikbare middelen heeft het Rode Kruis in Curaçao een bijdrage geleverd aan het repareren van huizen van migranten en het financieren van hun medische zorg. Het Rode Kruis is niet betrokken bij beleidsvorming door de Curaçaose overheid ten aanzien van migranten en vluchtelingen, en brengt ook geen bezoeken aan de SDKK-barakken. Ook is het niet betrokken geweest bij de besteding van 23,8 miljoen euro (voor alle eilanden) door Nederland (Voorjaarsnota) beschikbaar gesteld voor de opvang van Venezolaanse vluchtelingen. Het Rode Kruis pleit voor meer beleidsvorming door de Curaçaose overheid ten aanzien van migranten en vluchtelingen en is verder op zoek naar meer fondsen om zijn werkzaamheden te kunnen blijven verrichten.

Tijdens een werklunch vindt delegatieoverleg plaats en ontvangt de delegatie een briefing door de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten, dhr. Arkenbout. Deze gaat in op politieke, sociaaleconomische en maatschappelijke ontwikkelingen in Curaçao, Sint Maarten en Aruba.

Hierna heeft de delegatie een gesprek met vertegenwoordigers van het Platform voor Venezolaanse vluchtelingen en migranten op Curaçao «Response for Venezuelans», onderdeel van het coördinatieplatform voor vluchtelingen en migranten uit Venezuela (een initiatief van UNHCR en IOM), en met een vertegenwoordiger van Cordaid. In de presentatie wordt aangegeven dat over het huidige aantal Venezolaanse vluchtelingen en migranten uit Curaçao onduidelijkheid bestaat: cijfers variëren van 5.000 tot 16.000 personen. In dit verband wordt ook gewezen op de schaal van de problematiek; Curaçao heeft zo'n 160.000 inwoners, zodat de instroom neerkomt op circa 10% van de huidige bevolking. De verwachting is dat hun aantal in 2020 alleen maar zal toenemen. Lokale NGO's proberen deze migranten en vluchtelingen hulp en bijstand te verlenen. Met betrekking tot het juridisch kader kan worden geconstateerd dat Curaçao het VN-Vluchtelingenverdrag niet heeft ondertekend. Er is weliswaar een registratieprocedure van migranten en vluchtelingen, maar deze zou aan transparantie te wensen overlaten. Er is geen asielbeleid, personen kunnen wel een beroep doen op artikel 3 EVRM. Het platform signaleert een groot aantal knelpunten ten aanzien van ongedocumenteerden (nauwelijks medische zorg, geen effectieve toegang tot asielprocedure, nauwelijks mogelijkheid tot het krijgen van een verblijfsvergunning, geen opvang en huisvesting, collectieve uitzetting etc.) en ten aanzien van gedetineerden (geen effectieve toegang tot advocaat en rechter en armoedige detentie-omstandigheden). De organisaties verenigd in het platform pleiten voor het structureel verbeteren van de situatie in de barakken en het opzetten van een speciale eenheid binnen de justitiële keten ten behoeve van vluchtelingen en migranten. Ook houden zij een pleidooi voor het aanpassen van wet- en regelgeving, onder andere inzake verblijfsvergunningen, rechten van kinderen van migranten en vluchtelingen, en het ontwikkelen van een adequaat asielsysteem. Cordaid pleit voor humanitaire hulp en het zorgdragen voor basisvoorzieningen, voor het verlenen van een tijdelijke verblijfstatus zolang het conflict in Venezuela voortduurt, samenwerking en solidariteit tussen de lokale

overheid, het Koninkrijk en betrokken maatschappelijke organisaties ten behoeve van de bescherming en humanitaire bijstand aan Venezolanen. Daarnaast voor de bescherming van mensenrechten, inclusief een goed werkende asielprocedure en adequate juridische bijstand.

Aansluitend wordt de delegatie in Fort Amsterdam ontvangen door de Gouverneur van Curaçao, mw. George-Wout. De delegatie voert met haar een informeel, besloten gesprek. Daarna begeeft de delegatie zich naar het regeringskantoor in Fort Amsterdam, waar zij wordt ontvangen door de Minister-President van Curaçao, dhr. Rhuggenaath. Met hem spreekt de delegatie over recente politieke, sociaaleconomische en maatschappelijke ontwikkelingen in Curaçao en het beleid op die terreinen van de Curaçaose regering. Ook komt de samenwerking binnen het Koninkrijk aan orde.

's Avonds ontvangt de delegatie in de residentie van de Vertegenwoordiger van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, dhr. Arkenbout, een dwarsdoorsnede van de Curaçaose samenleving. De ontmoeting stelt de delegatie in staat in een korte tijdspanne een groot aantal mensen werkzaam op verschillend gebied in Curaçao te spreken.

Dinsdag 7 tot en met vrijdag 10 januari 2020

Op deze dagen vinden de besprekingen en werkbezoeken in het kader van het Interparlementair Koninkrijksoverleg plaats. De afsprakenlijst van het IPKO is separaat gepubliceerd. Op woensdag 8 januari voert de Nederlandse delegatie in de ochtend een informeel, besloten gesprek met de regeringscommissaris op Sint Eustatius, dhr. Franco over de situatie op Sint Eustatius. Dit gesprek maakte geen deel uit van het IPKO-programma.

Zaterdag 11 januari 2020

In de namiddag vliegt de delegatie terug naar Amsterdam waar zij op zondagochtend 12 januari aankomt.

PROGRAMMA WERKBEZOEKEN

Programma reis Caribisch deel Koninkrijk IPKO januari 2020

Vrijdag 3 januari 2020

12:35–19:55 uur:
Vlucht Amsterdam–Bonaire

Zaterdag 4 januari 2020

08:45–09:30 uur:
Delegatieoverleg en briefing door de wnd. Rijksvertegenwoordiger voor de BES

09:45–10:30 uur:
Gesprek Kamer van Koophandel Bonaire

10:45–11:45 uur:
Gesprek Korps Politie Caribisch Nederland, unit Bonaire

12:00–13:30 uur:
Lunchgesprek leden eilandsraad Bonaire

13:45–15:30 uur:
Bezoek aan Fundashon Mariadal (Hospital San Francisco)

16:00–17:00 uur:
Presentatie en gesprek bestuurscollege Bonaire

17:15–18:30 uur:
Keukentafelgesprekken

19:45–21:45 uur:
Dinergesprek met bestuurscollege Bonaire

Zondag 5 januari 2020

13:00–16:00 uur:
Bezoek Washington Park incl. gesprek Stinapa

Maandag 6 januari 2020

08:30–09:00 uur:
Vlucht Bonaire–Curaçao

09:15–10:15 uur:
Werkbezoek aan kliniek Fundashon Salú pa Tur

10:30–11:30 uur:
Werkbezoek Rode Kruis

12:00–13:30 uur:
Delegatieoverleg en briefing door de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten

13:30–14:30 uur:
Gesprek met Platform Curaçao voor Venezolaanse vluchtelingen en Cordaid

15:00–16:00 uur:

Informeel gesprek Gouverneur van Curaçao, mw. L. George-Wout

16:05–17:05 uur:

Informeel gesprek Minister-President Curaçao, dhr. E. Rhuggenaath

19:00–21:00 uur:

Ontvangst residentie Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten

Dinsdag t/m vrijdag 7–10 januari 2020

Interparlementair Koninkrijksoverleg

Informeel, besloten gesprek met de regeringscommissaris op Sint Eustatius

Zaterdag 11 januari–zondag 12 januari 2020

Terugvlucht delegatie en aankomst in Amsterdam